

VERSLUMO UGDYMAS

Kokius gebėjimus reikėtų ugdyti bei žinias suteikti

Lietuvos Respublikos Seimo nutarime „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų (2003 m. liepos 4 d. Nr. IX-1700)“ rašoma:

- visuose švietimo lygiuose **sustiprinamas dėmesys verslumui skatinti ir finansinei išminčiai ugdyti**. Pasiekama, kad ekonominio raštingumo pradmenis įgytų visi pagrindinės mokyklos mokiniai, šio raštingumo pagrindai ir verslumo įgūdžiai būtų suteikti visiems mokiniams ir studentams;
- iš esmės atnaujinami švietimo turinio perteikimo būdai visuose švietimo lygiuose. **Įdiegiami aktyvūs, savarankiškumą ir bendradarbiavimą skatinantys mokymosi metodai ir savarankiškos veiklos praktika**

Verslumas švietimo sistemoje suvokiamas gana plačiai ir labiau yra akcentuojamas kaip:

**savarankiškumas,
atsakomybė,
inovatyvumas bendraja prasme**

- ✓ „Verslumas apima norą kažką keisti pačiam ir sugebėjimą priimti bei palaikyti naujoves, atėjusias iš išorės, priimti atsakomybę už savo teigiamus ir neigiamus veiksmus, užbaigti tai, kas pradėta, žinoti, kur einame, iškelti tikslus ir jų siekti bei tikėtis juos pasiekti.
- ✓ Verslumas – tai asmens mąstymo būdas ir socialinės, vadybinės bei asmeninės kompetencijos, ne tik leidžiančios turimas žinias pritaikyti kasdiniame gyvenime, ne tik organizuoti savo veiklą, bet ir priimti riziką už padarytus sprendimus.
- ✓ Verslumo ugdymo tikslas – ugdyti mokinių gebėjimus, reikalingus jiems kaip individams ir kaip visuomenės nariams savarankiškai gyventi ir pozityviai veikti savo, šeimos ir visuomenės labui, kad jie sugebėtų priimti atsakomybę bei mokėtų gyventi visuomenėje, pagrįstoje rinkos ekonomikos sąlygomis.“

Mokytojui rekomenduojamas konsultanto vaidmuo tiek pamokoje, tiek organizuojant projektinius darbus, o mokiniai tampa atsakingi už savo mokymąsi ir gaunamus rezultatus.

Visas asmenybės verslumo ugdymas turi būti nukreiptas į galutinį rezultatą – išugdyti asmenybę, gebančią savarankiškai ir atsakingai veikti.

- ✓ Veiklai organizuoti tinka visi aktyvūs mokymo(si) metodai: mokymasis bendradarbiaujant, komandinis darbas, projektinis metodas, problemų sprendimo metodai ir pan.

Sritis	Žinios ir gebėjimai	Dalykas, kuriame galėtų būti suteikiamos žinios bei ugdomi gebėjimai	Siūlo EŠSC:
VERSLO SUVOKIMAS			
Verslo idėjos ir atradimai	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti kokią reikšmę visuomenei turi verslo idėjų atradimas • Diskutuoti, kaip gimsta verslo idėjos • Vertinti, kokios pasaulinės permainos vyksta ir kokios galimybės verslo idėjoms atsiveria • Apibrėžti, kokios yra galimybės veiklos vykdymui ar įmonės kūrimui • Žinoti kaip vyksta idėjų generavimas • Generuoti verslo idėjas • Apibrėžti idėjų realistiškumą, mokėti įvertinti jas 	Projektinė veikla (bet kuris dalykas) Ekonomika Verslas	Ekonomika XI- XII klasėms, IV skyrius Ekonomika pagrindinėje mokykloje, aktyvieji mokymo metodai.
Sąvokų ir veiksmų, tiesiogiai susijusių su verslo veikla supratimas	<ul style="list-style-type: none"> • Suprasti verslo planavimo svarbą • Aprašyti, kaip verslininkai planuoja savo įmonės veiklą • Įvertinti, ko reikia verslui pradėti • Įvertinti su įmonės veikla susijusią riziką • Aprašyti, kokie išoriniai ištekliai gali praversti verslininkams vystant savo veiklą (verslo idėją) • Įvertinti išorinių išteklių naudojimo vystant veiklą poreikį • Aprašyti, kokios yra intelektualiosios nuosavybės apsaugos strategijos • Naudojant verslo plano elementus aprašyti verslo idėją. 	Projektinė veikla (bet kuris dalykas) Ekonomika Verslas	Ekonomika XI- XII klasėms, IV skyrius
Ištekliai	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokti skirtumą tarp skolos ir nuosavybės kuriant įmonę ir finansuojant jos steigimą • Aprašyti procesus, naudojamus pasitelkiant finansinius išteklius steigiant naują verslo įmonę • Pasirinkti įmonės kūrimo finansavimo šaltinius • Paaiškinti veiksnius, darančius įtaką įmonės žmogiškųjų išteklių/darbuotojų poreikiui • Aprašyti kapitalo išteklių pasirinkimo kuriant įmonę svarbą • Įvertinti su ištekliais susijusius kaštus ir naudą 	Ekonomika Verslas	Ekonomika XI- XII klasėms, IV skyrius
Realizavimas/ įgyvendinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti verslo operacijų kompleksiskumą/sudėtingumą • Įvertinti riziką • Paaiškinti verslo sistemų ir procedūrų poreikį • Paaiškinti verslo operacijų naudojimą • Paaiškinti verslo organizacijos metodus/procesus (kaip veikia ir tos veiklos sudėtinės dalis) • Paaiškinti paslaugos teikimo, prekės gamybos operacijas, mokėti suteikti paslaugą 	Ekonomika Verslas	Ekonomika XI- XII klasėms, IV skyrius

	<ul style="list-style-type: none"> pagaminti prekę Gebėti priimti kūrybiškus verslo ar veiklos vystymo sprendimus Paaiškinti kokią reikšmę verslo sėkmei turi ištekliai 		
Rezultatai	<ul style="list-style-type: none"> Paaiškinti pastovaus planavimo poreikį Paaiškinti, kaip įvertinami verslo rezultatai Gebėti įvertinti tolesnės verslo veiklos perspektyvas Numatyti pasitraukimo iš verslo strategijas 	Ekonomika Verslas	Ekonomika XI- XII klasėms, IV skyrius
ASMENINIŲ SAVYBIŲ UGDYMAS			
Lyderystė	<ul style="list-style-type: none"> Elgtis dorai ir sąžiningai Būti atsakingam Būti iniciatyviam Demonstruoti etinius darbinus įgūdžius Siekti užsibrėžtų tikslų Pripažinti kitų žmonių pastangas Vadovauti kitiems naudojantis pozityviais pareiškimais Sukurti komandinę dvasią Pritraukti kitus žmones, pritariančius vizijai Dalintis įgaliojimais, kur reikia Vertinti įvairovę ir skirtingumą 	Bet kuris dalykas – grupinis, projektinis darbas, aktyvieji mokymo metodai	Aktyvieji mokymo metodai, siūlomi visuose EŠSC metodiniuose leidiniuose ir vadovėliuose
Asmeninių savybių įvertinimas	<ul style="list-style-type: none"> Aprašyti, kokias savybes turėtų turėti verslininkas Žinoti, kokie yra asmenybių tipai ir atpažinti save Nusistatyti savo interesų sritis Įvertinti savo asmenybės gebėjimus Vystyti savo gebėjimus tam, kad įgyti verslininkui būtinų savybių 	Psichologija Ekonomika	Ekonomikos vadovėliai IX – XII klasėms
Asmeninė vadyba	<ul style="list-style-type: none"> Ginti savo nuomonę Domėtis ir su entuziazmu imtis norimų darbų Priimti sprendimus Išvystyti savo gebėjimus keistis Įgyti problemų sprendimo įgūdžių Prisiimti riziką Suvokti asmeninę atsakomybę už priimamus sprendimus Suvokti laiko planavimo principus Išmokti efektyviai naudoti savo laiką Būti tolerantišku ir priimti skirtingus požiūrius Būti kūrybingu Nusistatyti asmeninius tikslus 	Bet kuris dalykas – grupinis, projektinis darbas, aktyvieji mokymo metodai; Atvira mokinių iniciatyvai ir diskusijoms mokyklos aplinka	Aktyvieji mokymo metodai, siūlomi visuose EŠSC metodiniuose leidiniuose ir vadovėliuose
Verslo veiklos suvokimas	<ul style="list-style-type: none"> Gebėti paaiškinti verslo vaidmenį visuomenėje Žinoti, kokių tipų verslai yra 	Etika Ekonomika	Ekonomikos vadovėliai IX –

	<ul style="list-style-type: none"> • Žinoti, kokios yra verslo organizavimo formos • Paaiškinti, su kokiomis problemomis susiduria verslai ir kokios yra ateities tendencijos • Paaiškinti, kas lemia verslo gaminamų produktų kokybę ir pastovų kokybės gerinimą • Paaiškinti, kokį vaidmenį atlieka vadyba siekiant kokybės • Paaiškinti vadybos etikos prigimtį • Aprašyti, kodėl tokia svarbi versle yra etika 	Verslas	XII klasėms
VERSLO PAGRINDAI			
Verslo veikla	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti, kuo svarbi globalioje ekonomikoje rinkodara • Aprašyti rinkodaros funkcijas • Paaiškinti kaip yra valdomas verslas • Paaiškinti vadybos principus • Paaiškinti finansų valdymo principus • Paaiškinti žmogiškųjų išteklių valdymo principus • Paaiškinti rizikos valdymo principus • Paaiškinti strateginio planavimo svarbą 	Ekonomika Verslas	Ekonomikos vadovėlis XI-XII klasėms
BENDRAVIMO IR VISUOMENINIAI GEBĖJIMAI			
Bendravimo gebėjimai	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti, kas lemia gerą bendravimą • Išsiugdyti gerus klausymo įgūdžius • Išmok gramatikos terminų ir žodyno (žodžių) • Sustiprink savo gebėjimus teikti paslaugas žodžiu • Paaiškink, kas lemia gerą žodinių bendravimą • Išmok tinkamai kreiptis į žmones • Išmok kalbėti telefonu dalykiškai • Išmok skaityti pranešimus • Paaiškinti, kas svarbu rašytiniame bendravime • Išmokyti rašyti verslo laiškus • Išmokyti rašyti informacines žinutes • Išmokyti rašyti paklausimus • Išmokyti rašyti argumentuotus laiškus • Išmokyti paruošti paprastas ataskaitas raštu • Išmokyti rašyti kompleksines ataskaitas raštu • Naudotis komunikacijos priemonėmis (el.paštu, faksu, balso paštu, mobiliuoju telefonu etc.) 	Lietuvių kalba Etika Psichologija Projektinė veikla Rašinėlių – ilgų ir trumpų rašymas bet kuriame dalyke Visi dalykai	Visos ekonomikos mokymo priemonės, išleistos EŠSC;
Komandinis darbas	<ul style="list-style-type: none"> • Gebėti veikti pagal instrukcijas • Suvokti kolektyvo bendravimo principus • Išmokyti paskirstyti darbus kolektyve 	Bet kuris dalykas Klasės vadovo veikla	Aktyvūs mokymo metodai – darbas grupėse

	<ul style="list-style-type: none"> • Gebėti vadovauti kolektyvo susirinkimams • Išsiugdyti pozityvią nuostatą visų kolektyvo narių atžvilgiu • Suformuoti nuostatą ir gebėjimą suprasti kitus • Būti aktyviu komandos nariu 		
Bendravimo etika	<ul style="list-style-type: none"> • Gerbti kitų žmonių privatumą • Paaiškinti kokių etinių principų derėtų laikytis teikiant informaciją 	Etika Visi dalykai	Aktyvūs mokymo metodai ir visi leidiniai
Konfliktų valdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Kontroliuoti save • Suprasti kitus • Nebūti kategoriškai užsispyręs • Įgyti derybinių įgūdžių • Išmokyti aptarnauti komplikuoatą vartotoją/klientą • Suprasti, kaip verslas turėtų vertinti vartotoją/klientą • Išmokyti priimti kliento skundus ir susitvarkyti su jais • Paaiškinti, kas verčia organizacijas keistis • Paaiškinti, kodėl organizacijose kyla konfliktai • Išmokyti valdyti stresą 	Psichologija Verslas Ekonomika	Aktyvūs mokymo metodai ir visi EŠSC leidiniai
SKAITMENINIAI GEBĖJIMAI			
Kompiuterijos žinios ir gebėjimai	<ul style="list-style-type: none"> • Išmokyti pagrindinių su kompiuteriu susijusių terminų • Išmokyti pagrindinių operacinės sistemos komandų • Naudotis darbalaukio operacinėmis galimybėmis • Išmokyti tvarkyti kompiuterio bylas • Išmokyti pasinaudoti žinynais ir pagalba, tam kad gauti informacijos • Naudotis programų valdymo meniu • Išmokyti įvairiais keliais susirasti norimus duomenis kompiuteryje 	Informatika	
Kompiuterio naudojimas	<ul style="list-style-type: none"> • Mokėti naudotis Internetu • Gebėti įvertinti Interneto šaltinių patikimumą • Mokėti susirasti reikiamą informaciją ir ją tvarkyti • Bendrauti Interneto/kompiuterio pagalba • Mokėti spręsti su kasdieniu programinės įrangos ir kompiuterio naudojimu susijusias problemas • Mokėti naudotis periferinėmis kompiuterinėmis priemonėmis • Suvokti e-prekybos prigimtį • Aprašyti, kaip kompiuteriai įtakoja verslą • Sukurti paprastą internetinį puslapį 	Informatika ir visi kiti dalykai, skatinantys naudoti kompiuterius Ekonomika Verslas	Visi EŠSC leidiniai su internetinėmis nuorodomis Ekonomikos vadovėliai
EKONOMINĖS ŽINIOS			
Pagrindinės sąvokos	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokti skirtumą tarp ekonominių prekių ir paslaugų • Paaiškinti, kas yra gamybos veiksniai 	Ekonomika	Visi EŠSC leidiniai

	<ul style="list-style-type: none"> • Suprasti stygiaus problemą • Suvokti, ką reiškia alternatyvieji kaštai • Paaiškinti ekonominės veiklos apytaką ir aprašyti jos dalyvius • Aprašyti kokią naudą ekonomikoje kuria verslai • Paaiškinti paklausos ir pasiūlos esmę • Suvokti kainų vaidmenį ekonomikoje 		
Kaštų/naudos suvokimas	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti, kas yra našumas ir nuo ko jis priklauso • Mokėti taikyti kaštų-naudos analizę • Paaiškinti, kaip specializacija/darbo pasidalijimas veikia našumą • Paaiškinti mažėjančio naudingumo dėsnį • Paaiškinti masto ekonomijos sąvoką. 	Ekonomika	EŠSC vadovėliai
Ekonomikos būklės matavimo rodikliai	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti, kokie rodikliai yra naudojami ekonominių sąlygų analizavimui • Paaiškinti, kas yra ir ką reiškia vartotojų kainų indeksas • Paaiškinti kas yra ir kaip apskaičiuojamas bendrasis vidaus produktas • Suprasti, kaip ūkinės veiklos ciklai veikia verslus. 	Ekonomika	EŠSC vadovėliai
Ekonomikos sistemos	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti, kokie yra ekonominių sistemų tipai • Suvokti, kaip (kokiais metodais) valstybė įtakoja verslus • Įvertinti valstybės sprendimų poveikį verslams • Paaiškinti privačios įmonės esmę • Įvertinti, kokie veiksniai daro įtaką verslų pelningumui • Nustatyti, kokie veiksniai įtakoja verslo riziką • Suvokti konkurencijos sąvoką • Paaiškinti, kaip skirstomos rinkos pagal konkurencijos jėgą • Paaiškinti, kokią vaidmenį rinkos ekonomikoje atlieka smulkusis verslas ir kuo svarbus verslumams 	Ekonomika Pilietiškumo pagrindai	EŠSC vadovėliai Kompiuterinis žaidimas – Valstybės modulis
Tarptautinė ekonomika	<ul style="list-style-type: none"> • Paaiškinti, kas yra tarptautinė prekyba • Paaiškinti, kuo naudinga tarptautinė prekyba smulkiajam verslui • Paaiškinti, kokią įtaką pasaulinei prekybai turi kultūrinė bei socialinė aplinka • Paaiškinti, kaip veikia prekybą valiutų kursų skirtumai • Įvertinti, nuo ko priklauso šalies dalyvavimas prekyboje 	Ekonomika	EŠSC vadovėliai
FINANSINIS RAŠTINGUMAS			
Pagrindinės su pinigais susiję sąvokos	<ul style="list-style-type: none"> • Aprašyti, kokie yra pajamų šaltiniai (atlyginimas, palūkanos, dividendai, pelnas) • Mokėti atpažinti skirtingas pinigų rūšis (popieriniai pinigai, monetos, akcijos, obligacijos...) • Skaityti ir interpretuoti sąskaitų banke išrašus • Paaiškinti pinigų laiko vertę • Aprašyti, kokios išlaidos susiję su kreditu • Paaiškinti, kada pinigų naudojimas yra nelegalus – teisinės problemos susiję su pinigų naudojimu 	Ekonomika Matematika	EŠSC vadovėliai

Finansinės paslaugos	<ul style="list-style-type: none"> • Mokėti efektyviai naudotis pinigais • Aprašyti, kokias paslaugas teikia finansų institucijos • Žinoti, kokią juridinę atsakomybę prisiima finansinės institucijos • Paaiškinti, kokie yra finansinių paslaugų kaštai • Mokėti įvertinti finansines paslaugas ir pasirinkti sau labiausiai tinkamą • Gebėti atidaryti sąskaitą banke 	Ekonomika	EŠSC vadovėliai
Asmeninių finansų valdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Nusistatyti finansinius tikslus • Sudaryti taupymo planą • Sudaryti išlaidų planą • Naudotis sąskaita banke – įnešti ir išimti pinigus • Mokėti skaityti sąskaitos išrašus • Sekti savo pajamas ir išlaidas • Žinoti, kokios yra investicijų rūšys • Investuoti pinigus • Sudaryti asmeninį biudžetą • Turėti teigiamą savo kredito istoriją 	Ekonomika Matematika	EŠSC vadovėliai Mokausi tvarkyti savo finansus 3-5 klasės Rengiama medžiaga – 6-8 klasėms
ATEITIES PLANAVIMAS			
Karjeros planavimas	<ul style="list-style-type: none"> • Remiantis esama ir būsima šalies ekonomine situacija įvertinti karjeros galimybes • Analizuoti, ko pageidauja darbdaviai • Paaiškinti darbuotojų teises • Naudotis informacijos apie karjerą šaltiniais • Nusistatyti kokia karjera domina • Paaiškinti, kokios yra galimybės pačiam užsiimti verslu 	Ekonomika Verslas	EŠSC vadovėliai
Gebėjimai, būtini ieškant darbo	<ul style="list-style-type: none"> • Mokėti užpildyti prašymą priimti į darbą ir CV, motyvacinį laišką • Pasirengti interviu dėl darbo • Gebėti parašyti padėkos laišką po interviu • Paaiškinti, kokios yra galimybės įgyti darbo patirties (savanorystė, darbinės stovyklos etc) • Paaiškinti, kodėl dirbant reikia kelti savo kvalifikaciją • Nustatyti, kokių gebėjimų reikia, norint daryti karjerą pasirinktoje srityje • Naudotis ištekliais, kurie padėtų kelti kvalifikaciją (narystė asociacijose, žurnalai, seminarai, mugės, konsultantai etc) 	Lietuvių kalba Psichologija Ekonomika Verslas	EŠSC vadovėliai